

Klasa: 031-02/2004-01/90
Urbroj: 580-02-04-26-2
Zagreb, 20. srpnja 2004.

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: Agencija), zaprimila je 24. lipnja 2004., zajednički podnesak Saveza samostalnih sindikata Hrvatske, sa sjedištem u Zagrebu, Trg kralja Petra Krešimira 4/2, zastupan po Vesni Dejanović, Hrvatske udruge sindikata, sa sjedištem u Zagrebu, Trg kralja Petra Krešimira 4/2, zastupane po Zdenku Mučnjaku i Sindikata usluga UNI Cro, sa sjedištem u Zagrebu, Breščenskoga 4, zastupanog po Stjepanu Kolariću (dalje: Sindikati), kojim se traži mišljenje o Nacrtu prijedloga izmjena i dopuna Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (dalje: Tarifa), kojom bi se cijena satnice odvjetnika povisila za nekoliko puta.

U međuvremenu je Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika («Narodne novine», broj 91/04), stupila na snagu 5. srpnja 2004., te se od istog dana i primjenjuje.

S tim u svezi, Vijeće za zaštitu tržišnog natjecanja, temeljem ovlasti iz članka 35. stavka 1. točke 2. i 9. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja («Narodne novine», broj 122/03; dalje: ZZTN), na 21. sjednici održanoj 12. srpnja 2004., donijelo sljedeće

MIŠLJENJE

1. Hrvatska odvjetnička komora, sukladno odredbi članka 18. Zakona o odvjetništvu («Narodne novine», broj 9/94), ovlaštena je samostalno i neovisno utvrditi i donijeti odvjetničku tarifu.
2. Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja nije nadležna za pokretanje postupka protiv odluke Hrvatske odvjetničke komore, temeljene na zakonu.
3. Zakon o odvjetništvu («Narodne novine», broj 9/94), potrebno je žurno izmijeniti i dopuniti u cilju usklađivanja hrvatskih pravnih propisa iz ove materije s temeljnim načelima propisa o zaštiti tržišnog natjecanja i propisa zemalja članica EU, te odgovarajućim politikama Europske Komisije, pogotovo uzevši u obzir činjenicu da hrvatski model određivanja cijena odvjetničkih usluga, ne poznaje niti jedan europski pravni sustav.

Obrazloženje

- I. Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: Agencija) zaprimila je podnesak Sindikata, kojim od tog tijela traže da izda stručno mišljenje u svezi Tarife.

Iz podneska u bitnome proizlazi da je temeljem informacija iz tiska, Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore (dalje: HOK), najavio izmjenu Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika («Narodne novine», broj: 16/90, 23/91, 68/91, 62/92, 88/92, 27/93, 51/93, 69/93, 87/93, 16/94, 11/96, 91/04; dalje: Tarifa), kojom bi se cijena satnice odvjetnika povisila za nekoliko puta.

U međuvremenu je Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika («Narodne novine», broj 91/04), stupila na snagu 5. srpnja 2004., te se od istog dana i primjenjuje.

Sukladno odredbama Zakona o odvjetništvu («Narodne novine», broj 9/94; dalje: ZO), HOK je samostalna i neovisna organizacija odvjetnika na teritoriju Republike Hrvatske, koja ima zakonsku ovlast samostalno utvrditi odvjetničku tarifu, temeljem koje odvjetnici imaju pravo na nagradu za svoj rad te na naknadu troškova u svezi s obavljenim radom.

Stoga, Agencija nije nadležna ocjenjivati odluke HOK-a, koju je isti donio u okviru svoje zakonske ovlasti.

II. Međutim, Vijeće za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje: Vijeće) mišljenja je da je potrebno žurno pokrenuti postupak izmjene i dopune ZO u cilju prilagođavanja temeljnim načelima propisa o zaštiti tržišnog natjecanja i propisa zemalja članica EU, te odgovarajućim politikama Europske Komisije, budući da HOK prema propisima koji se trenutno primjenjuju u RH utvrđuje i donosi odvjetničku tarifu, a ujedno predstavlja udruženje odvjetnika koji tu tarifu primjenjuju i temeljem koje naplaćuje nagrade i naknade za svoj rad.

Prema saznanjima Agencije, hrvatski model određivanja cijena odvjetničkih usluga, ne poznaje niti jedan europski sustav.

III. Uvidom u pravnu praksu drugih zemalja, Agencija je utvrdila da postoje dva osnovna modela određivanja odvjetničkih tarifa. Prvi model koji je prisutan u većini pravnih sustava zemalja članica EU, određuje slobodno ugovaranje nagrade između odvjetnika i stranke. U tom slučaju nagrada odvjetnika utvrđuje se prema točno utvrđenim kriterijima kao što su specijalizacija odvjetnika, hitnost postupka, kvaliteta rada, iskustvo odvjetnika, vrsta postupka, nadležnost suda, vrijednost predmeta spora i sl. Drugi je način da se nagrade fiksno utvrđuju tarifom. Međutim, tarifu ne donosi odvjetnička komora, već je određena zakonom ili uredbom ministarstva pravosuđa.

Odvjetničke tarife u većini zemalja članica EU, određuju se slobodnim pregovaranjem bez potrebe za pravnom regulacijom cijena. Iznimke od navedenog pravila predstavlja njemački pravni sustav koji ima fiksno određene cijene za pravne usluge te pravni sustavi Austrije, Portugala i Španjolske, koji imaju preporučene cijene. Neki pravni sustavi poput, talijanskog, određuju minimalne i maksimalne cijene odvjetničkih usluga.

Prosječna satnica odvjetnika u starim članicama EU iznosi između 250 i 300 EUR, a u SAD oko 150 \$. Slovačka pak, visinu odvjetničke tarife vezuje uz prosječno primanje zaposlenih u gospodarstvu u prethodnoj kalendarskoj godini.¹

Određivanje odvjetničkih tarifa predmetom je mnogih rasprava stručnjaka s područja prava tržišnog natjecanja, budući da pravni propisi koji reguliraju materiju pružanja profesionalnih usluga, mogu imati negativne učinke na tržišno natjecanje. Postavlja se pitanje u kojoj mjeri odvjetničke usluge kao oblik slobodne profesije trebaju biti regulirane zakonom u svrhu zaštite profesionalnih vrijednosti i osiguravanja konkurencije među odvjetnicima.

¹www.sak.sk/en_compensations.asp («Regulation of the Ministry of Justice of the Slovak Republic No.163/02 Coll. 18.03.2002., on Attorney Fees and Competitions for the Provision of Legal Services»)

S aspekta propisa o zaštiti tržišnog natjecanja, strogo zakonsko određivanje odvjetničke tarife, onemogućuje konkurenciju između odvjetnika.

Nizozemsko udruženje odvjetnika smatra da preporučivanje cijena odvjetničkih usluga nije nužno za funkcioniranje profesije te da nije u službi odvjetništva.

Rasprava o primjeni propisa o tržišnom natjecanju na području profesionalnih usluga dovela je do Izvješća Europske komisije na koje smo Vas također slobodni uputiti.²

Zaključno, iz Izvješća proizlazi da stroga zakonska regulacija određivanja cijena odvjetničkih usluga rezultira njihovom vrlo visokom cijenom, a da istovremeno ne jamči bolju kvalitetu pružene odvjetničke usluge.

IV. Također, upis u odvjetničku komoru i pravo zastupanja stranaka pred sudom predstavlja jedno od osnovnih pitanja s aspekta propisa o zaštiti tržišnog natjecanja.

Vijeće je mišljenja da je postojeći model određivanja visine upisnine za upis u Imenik odvjetnika, po važećim odredbama ZO, odnosno podzakonskih akata za provedbu tog zakona, suprotan odredbama ZZTN, budući da se istim primjenjuju nejednaki uvjeti glede visine upisnine za osobe koje žele pristupiti Hrvatskoj odvjetničkoj komori.

Naime, osobe sa završenim pravnim fakultetom, položenim pravosudnim ispitom i propisanim radnim stažem u pravosuđu moraju platiti upisninu u Imenik odvjetnika u iznosu od svega 100 kuna, a istovremeno, osobe sa završenim pravnim fakultetom, položenim pravosudnim ispitom i propisanim dvostruko dužim radnim stažem izvan pravosuđa, moraju pri upisu u Imenik odvjetnika platiti upisninu od 5000 EUR, u kunsnoj protuvrijednosti. Vijeće smatra da se razlikama u visini cijene upisnine u Imenik odvjetnika unatoč ispunjavanju ostalih propisanih zakonskih uvjeta za upis u Imenik odvjetnika, ograničava, sprječava i narušava tržišno natjecanje, na način da se ograničava pristup u *mrežu* pružanja odvjetničkih usluga. Valja naglasiti da niti hrvatski model određivanja visine upisnine za upis u Hrvatsku odvjetničku komoru prema našim saznanjima također ne poznaje niti jedan europski pravni sustav, niti je moguće u Europi pronaći zemlju sa tako visokom cijenom upisnine za upis u odvjetničku komoru.

Cijena upisnine treba biti troškovno utemeljena. U protivnom, može predstavljati prepreku pristupu obavljanja odvjetničke djelatnosti.

V. Odvjetnici u RH nemaju isključivo pravo zastupanja stranaka, osim u slučajevima zastupanja u kaznenim postupcima za djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora do pet godina, u postupcima pred Vrhovnim sudom RH, te u kaznenim postupcima koji se vode protiv maloljetnika, međutim, pravno neuka stranka u većini slučajeva i kada nije obvezno odvjetničko zastupanje zatražit će uslugu odvjetnika sa svrhom uspješnijeg zastupanja.

U pravno najjuređenijim zemljama, kao što su Njemačka, Francuska, i Austrija, samo odvjetnici imaju pravo osigurati pravni savjet i zastupati stranku na sudu. U Belgiji, Nizozemskoj i Engleskoj pravo zastupanja na sudu imaju samo odvjetnici, međutim, pravni savjet može dati i osoba koja nije odvjetnik. U Finskoj i Švedskoj, koje imaju najliberalniji model, pravo zastupanja pred sudom i davanje pravnog savjeta nije isključivo pravo odvjetnika.³

² www.europa.eu.int/comm/competition («Stocktaking exercise on regulation of professional services»),

«Regulation in liberal professions and its effects»)

³ www.europa.eu.int/comm/competition («Stocktaking exercise on regulation of professional services», str. 8)

VI. Slijedom iznijetoga, Vijeće smatra da je potrebno žurno pokrenuti postupak izmjene i dopune ZO, na način da se cijenom odvjetničkih usluga osigura kvaliteta u pružanju odvjetničkih usluga i konkurencija među odvjetnicima, na način na koji zakonodavac odluči da je najprimjereniji situaciji u Republici Hrvatskoj, a vodeći računa o iskustvima zemalja članica EU i temeljnim načelima zaštite tržišnog natjecanja. Pored navedenoga, mišljenje je Vijeća da pristup Hrvatskoj odvjetničkoj komori glede visine upisnine za upis u lmenik odvjetnika treba biti omogućen svima pod jednakim propisanim uvjetima.

Međutim, prema postojećim propisima Agencija nema pravnu osnovu za pokretanje postupka protiv HOK, budući da HOK ima zakonsku ovlast da samostalno i neovisno utvrdi i donese odvjetničku tarifu.

Predsjednica Vijeća za
zaštitu tržišnog natjecanja

Olgica Spevec